

Příloha 5.

Fričova hra. Dozvěděl jsem se laskavostí mistra J. Holečka, že J. V. Frič dal kdysi sebráti netištěnou dosud hru, která mi také byla v rukopise neobyčejnou ochotou p. J. J. Friče, továrníka na Král. Vinohradech, zapůjčena milým prostřednictvím kol. F. Novotného.

Je to čtyřaktová veselohra, o níž jsem našel také zprávu ve Světozoru z 13. srpna 1880 (č. 33, roč. 14, str. 395), po jejím představení. Má titul: *Paní Sandová v Brandýse čili Jen žádnou frašku, pane Kopčeký.* Její autor, J. V. Frič, jen o něco později v několika sešitech (v č. 39. a n.) téhož ročníku „Světozora“ napsal článek „*Nešťastné lásky Sandové*“. Článek je vlastně dokonalou obranou přelétavých lásek Sandové, zvláště si dává pisatel záležet na tom, aby, veden jejím vlastním spiskem „*Elle et lui*“, prokázal, že rozpadem její lásky k Mussetovi vinen byl jen básník, a že vše, co se tvrdí (dnes víme, že právem) o její nevěře (s Pagellem), je výplod chorobné mysli jeho a pak dále šířená pomluva. Příliš zaujatá apologie „geniální ženy“, jak jí nechává Frič toto staré epitheton constans! A že apologii J. V. Frič psal, svědčí i autentická zpráva, že se pro posuzování Sandové, již bránil a ve všech jejích činech omlouval, dostal i do prudkého rozporu s chotí, jež arci jednání romantické spisovatelky odsuzovala.

A to je jedna stránka, k níž nutno vzíti zřetel, když máme na paměti, že Frič sepsal a dal provozovati jediný svůj pokus veseloherní v roce, kdy se Světlá jala uveřejňovati své paměti literární, v nichž vzpomněla i Sandové a Čejky.

A v témž „Světozoru“ (14. 1880) otiskl kritik F. Chalupa jubilejní článek o Světlé (*K. Světlá, Literární studie*. Str. 102 a n.). Dost věcně tu srovnává Světlou s Němcovou (123), dotkne se

i Sandové, působila prý svým vlivem na Světlou toliko v mladších pracích, registruje i vzpomínky „Z literárního soukromí“ (v č. z 22. dubna, str. 198) shledávaje, že obsahují mnoho zajímavého.

Je příznačné, v obou člancích žádný z autorů, ač k tomu byla příležitost, neozval se jasně, aby popřel rozhodně starou návštěvu Sandové v Čechách a „pověst“ o tom, že ji Čejka vodil po Praze.

Nieméně prudký apologet Frič svou hrou, zdá se, chtěl „legendu“ zesměšnit a tím ji popřít. Jeho hra, která chce být „veselohrou z opravdového našeho prostředí“, sahá pro látku do doby „předbřeznové“. „Pamětníci předbřeznových poměrů a též pozdější badatelé národního vzkříšení, bohdá, že za vděk vezmou tímto věrně pojatým, do všech podrobností pilně vypracovaným kulturním obrázkem dosti trudné doby, jejíž pákou a středem se jeví býti, ač obmezený a okolnostmi sklíčený, nieméně národně uvědomělý a originální (původní vzor — v rukop. škrtnuto) Staročech z první čtvrti našeho století, třebaže neotesaný, však veskrz poctivý a velezasloužilý“ Matěj Kopecký (z předmluvy datované z 8. září 1880).

Hra totiž jedná o tom, jak se zbrklý poněkud mladý pan Alfons¹ z Mrkvína (který se zve i odvozuje des Mérovingues) seznámí s cizí slečnou Jiřinkou, která se v Brandýse zastavila v hotelu a dala zapsat jako paní Georgette z Paříže (skladatel sám její jména zaměňuje), boje se, aby jeho stará ovdovělá sestra, kterou přes její znamenitě pokročilý věk posedlo vdavadlo, neprovedla svůj úmysl. Vešel totiž za tím cílem ve spojení se slavným Kopeckým, který rovněž bytuje v témž hostinci, kde je sousedem slečniným pan Vilém Čacký. A pan Alfons zvěděv, že je Jiřinka z Paříže, neznaje však ani jejího jména, ani čeho jiného, oslovuje ji francouzsky i pokládá za Sandovou, v čemž jej vše čím dále tím více utvrzuje. Pomocí těchto tří, ana Jiřinka v mužském úboru s Čackým jakožto svým „průvodcem po Čechách“ přijede na hrad mrkvínský, podaří se zestárlou ženu vyvést z pošetilých námluv, když se Kopecký uvázal sehrát něco odstrašujícího (Alfons

¹ Podle p. J. J. Friče je jím zobrazen p. Ferda Fingerhut, bratr Vojty Náprstka; už jméno Alfons má být proň patrně příznačné.

se ho doprošuje i jej varuje: „Probůh, jen ne žádnou frašku, pane Kopecký“, což přešlo i do podtitulu).

První výstup označen datem 17. dubna 1880, t. j. napsán byl nedlouho potom, kdy začaly vycházet (duben) v Ženských listech Světlé literární vzpomínky a s nimi pak (v září) i zmínčná kresba návštěvy Světlé s Němcovou u Čejky s jeho vzpomínkou na Sandovou v Čechách; hru dokončil však spisovatel až 24. června.

J. V. Frič, obránce Sandové, ale také ovšem její ctitel, který už r. 1850 napsal si erotickou báseň „Píseň Consuele“ (Sebr. sp. III. Různé básně. 1880. 43.) s refrénem vzatým z románu Sandové „Consuelo de mi alma“, byl nepochybně pamětní Světlé přiveden k napsání své hry. Věděl o tom, že v pamětech zmínka bude (snad od redaktorky, či že se o tom v literárních kruzích mluvilo) nebo prostě tuše to, chtěl už předem bojovat proti zprávě a ji potírat? Buď jak buď, v každém případě tedy svou hru buduje na tom, že Sandová v Čechách mohla být nebo byla. Jinak by jeho nadšený, počestný, až trochu i potrhlý pan Alfons nemohl přijít na tuto myšlenku. Ale že autor nechá vzniknouti toto domnění podle několika vnějších indicií u individuality rázu Alfonsova, tím chce právě asi předem „pověst“ zeslabit, zesměšňovat, přivést ad absurdum. Horlivý ochránce eti autorky „Consuelo“ patrně by byl veřejně protestoval proti „legendě“ o cestě Sandové do Čech, kdyby byl mohl. Čím spíše byl z těch, kdo znali tajemství tohoto pobytu, o něž se Světlá sdělila s přítelkyní dávno před napsáním (1863—1866), tím více byl nucen vystoupiti pouze takovou cestou, jakou jde jeho komedie; nemohl zprávy veřejně a jasně popřít, v zaujetí pro Sandovou tedy si zaprotestoval zesměšňováním, po otištění zprávy K. Světlé však mlčel.

Pan Alfons se sice diví napřed, setkav se s domnělou Sandovou, že nepřijela v kalhotách (II. 11), ale potom přece jen Jiřinka bere na se úlohu mužskou a v mužských šatech jako druh Vilémův jede na koni na návštěvu k paní z Mrkvína.

Spisovatel Alfonse sice přirovnává poněkud ironicky k Albertovi z Rudolstadt, avšak přece v něm ponechává velmi vážné rysy, tak zvláště, když Alfons usiluje dobře pohostiti vítanou cizinku, aby měla dobré ponětí o českém pohostinství; a nechává jej plně přesvědčena, že Jiřinka je George (Sand).

Představuje-li Jiřinka pana Viléma Čackého jako svého průvodce po Čechách, praví-li se o ní (IV. 4): „Přijela v ženských šatech a teď tu zase dělá šviháka,“ konečně udává-li ona svou pařížskou adresu (Boulevard des Italiens 64, premier), může to být ryzí fantazie, ale může také být v tom kus ohlasu skutečnosti, na niž básník budoval, když chtěl stvořit typickou českou veselohru, opravdovou a pravdivou, a shledal pro ni vhodný námět z doby předbřeznové. Pro kosmopolitického Friče a jeho zálibu v liberální Evropě návštěva Sandové v Čechách byla arci jeden z nejvýznačnějších bodů předbřeznových. I když chtěl událost zastříti, nechtěl či nedovedl (a tedy nejspíš ani nemohl) ji popřítí zhola a přímo.

Byl by mužský šat v příchodu Sandové do Čech měl opravdu svou roli? Nelze to vylučovati; Consuelo na svých šesti útěcích tu prehající s Haydnem z Riesenburgu, tu panu Hodicovi, který si z ní chtěl udělati primadonu a víc, utíká v mužských šatech a je jí za to snáseti ústrky a pronásledování. Byla by Sandová takto snad přišla s někým, aby Chopinovi ukázala svoji náklonnost? A pak s ním už nějak vstoupila ve styk s jeho známými a přáteli českými, takže tím se jeho zdrženlivá cudnost a mravní ohledy oblomily, čemuž by svědčil další vývoj jich známosti (od podzimku r. 1838)? Mohli bychom pomýšleti na nějakou možnost, jaká tu nesměle naznačena v kap. VI. (str. 50, pozn. 2.)? Byl by tu působil některý z Grzymalů (srov. Karénine III. 198/9), z nichž Vojtěch byl důvěrníkem útoku Sandové na Chopina? A bylo by se tak stalo už hned snad po prvním sblížení obou r. 1837? Aspoň časopis „Neue Zeitschrift für Musik“ (VII. 1837. č. 20, z 8. IX., str. 80) v oddíle „Vermischtes“ [Reisen] píše: „Moscheles und Chopin sind in unserer Nähe, ersterer unweit Hamburg, *letzterer in einem böhmischen Bad.*“ Či toho léta by tam byl jen Chopin před Sandovou unikl a teprve následujícího léta tu prodleli společně?

Tot vedlejší; i negativní důvody, jako ironie Fričova, ukazují k pobytu Sandové v Čechách.